

Szulakiewicz, Władysława

"Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Jubileusz pięćdziesięciolecia", pod red. J. Kamińskiej, Warszawa 2004 : [recenzja]

Rozprawy z Dziejów Oświaty 43, 233-234

2004

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prezentowana książka przynosi wiele cennych informacji, spostrzeżeń oraz uwag płynących z doświadczeń oświatowych wielu narodów naszej części Europy. Dlatego też z pewnością zasługuje ona na uważną lekturę

pedagogów, historyków wychowania oraz przedstawicieli środowisk pracujących na rzecz zrealizowania wizji jednoczącego się kontynentu.

Miroslaw Łapot

Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Jubileusz pięćdziesięciolecia, pod red. J. Kamińskiej, Warszawa 2004 ss. 308.

Recenzowana praca jest wydawnictwem jubileuszowym, opublikowanym z okazji pięćdziesięciolecia pierwszego w Polsce Wydziału Pedagogicznego, powołanego do życia w Uniwersytecie Warszawskim. Publikacje tego typu są okazją do podsumowań i ocen dorobku naukowego i organizacyjnego instytucji, których dotycząca, jak też widzenia dalszych perspektyw rozwoju. Powód powstawania tego typu książek wpływa także na ich strukturę i prezentowane treści. Tak też jest i tym razem. Bowiern na strukturę pracy składają się szkice różniące się, tak pod względem formy pisarskiej, jak i zakresu treściowego. Tom rozpoczyna *Wstęp* (autorstwa zespołu dziekańskiego: M. S. Szymańskiego, A. Siemak-Tylikowskiej i Z. Izdebskiego), następnie jest artykuł J. Kamińskiej redagującej tom, po nim wyróżniono dwie ważne części książki bez ich nazwania, gdyż podział ten samoistnie wynika z formy wypowiedzi. Pierwszą stanowią wywiady przeprowadzone z wybitnymi profesorami, nestorami warszawskiej pedagogiki. Drugą zaś, opracowania dotyczące poszczególnych jednostek tworzących Wydział. Książkę kończy szkic dotyczący studenckich konferencji naukowych, który jest dopełnieniem.

Merytoryczną część pracy rozpoczyna tekst J. Kamińskiej pt. *Dzieje Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Zarys*, który jest swoistego rodzaju przeglądem dzieł kształtowania się Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Znajdują się w nim informacje na temat przemian organizacyjnych Wydziału, kierunków badań naukowych, władz tak Wydziału jak i poszczególnych jednostek go tworzących, zaplecza naukowego, a głównie zbiorów bibliotecznych. Uzupełniają je dane o kierunkach studiów, a także o organizacjach studenckich.

Interesujący poznawczo materiał przynosi część pierwsza publikacji. Zamieszczono w niej osiem wywiadów przeprowadzonych

z wybitnymi uczonymi: A. Mońką-Stanikową, A. Jaczewskim, Cz. Kupisiewiczem, W. Okoniem, A. Przeclawską, I. Wojnar, S. Wołoszynem, W. P. Zaczyńskim. Opublikowane wypowiedzi pełnią podwójną funkcję jako źródła historiograficzne, bowiem z jednej strony dokumentują historię Wydziału Pedagogicznego, z drugiej zaś są materiałem autobiograficznym ukazującym wydarzenia z życia naukowego wymienionych wcześniej uczonych. Albowiem ich losy splatają się nierozdzielnie z przeszłością omawianego Wydziału. I jak przystało na materiał pamiętnikarski autorzy wypowiedzi akcentują fakty ważne w ich życiu naukowym, a są to jednocześnie fakty mające znaczenie także dla warszawskiej pedagogiki. Zresztą, jak można wywnioskować z treści tekstów, prowadzący wywiady tak formułowali swoje pytania, aby w odpowiedziach ukazać informacje o znaczeniu i roli wspomnianych profesorów, w kształtowaniu naukowego i dydaktycznego wizerunku warszawskiej pedagogiki. Trzeba podkreślić, że jest to niewątpliwie swoista refleksja łącząca przeszłość nauk o wychowaniu, teraźniejszość i wskazująca na przyszłość. W tworzeniu przyszłości niezwykle ważna wydaje się być przestroga W. Okonia, który mówiąc o twórcach i perspektywach dydaktyki tak stwierdził: „Byleby tylko zapatrzeni na wzory zagraniczne nie zapomnieli o własnych polskich korzeniach, w tym i o B. Nawroczyńskim, i o K. Sośnickim, i o rosyjsko-polskim S. Hessenie” (s. 81). Zwracając uwagę na dokonujące się zmiany w oświacie i nauce, które niesie rozwój techniki, Profesor W. Okoń podkreśla, że zmieniła się rola nauczyciela i rola ucznia. Zaś na pytanie co pozostanie? odpowiada: „Przede wszystkim osobowość ucznia i osobowość nauczyciela. Pozostanie też potrzeba pełnego respektowania w tym świecie techniki świata kultury i wypróbowanych ludzkich wartości. To właśnie budzi nadzieje na nową jakość kształcenia i wychowania” (s.83).

Z kolei I. Wojnar w swojej wypowiedzi poruszyła inny istotny aspekt związany z jubileuszem, mianowicie, wydzielenie się pedagogiki i stworzenie odrębnego wydziału. Fakt ten skomentowała następująco: „Właściwie znalezienie się na Wydziale Pedagogicznym było jakimś, powiedziałabym, intelektualnym ograniczeniem, dlatego, że tu już powstawały kierunki wyspecjalizowane” (s. 102).

Na wspomnianą, drugą część książki składa się jedenaście tekstów poświęconych poszczególnym katedrom, zakładom i pracowniom. Opracowania te uporządkowane zostały w układzie alfabetycznym. I tak kolejno: B. Woynarowska przedstawiła działalność *Katedry Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Wychowania...* w latach 1997–2003; W. P. Zaczyński omówił *Dydaktykę ogólną...*; E. Słodownik – Rycaj i M. Żytko zaprezentowały *Katedrę Edukacji Początkowej...*; losy *Katedry Edukacji Ustawicznej i Andragogiki* opracował zespół autorów; Irena Szybiak poświęciła swoje studium *Katedrze Historii Oświaty i Wychowania (1953–2003)*.

Trzeba podkreślić, iż w całym zbiorze tekstów artykuł I. Szybiak jest najbardziej, źródłowo udokumentowany i systematycznie wprowadza czytelnika w rozwój KHOiW ukazując osoby, kierunki badań przeszłości oświatowo – wychowawczej, a także pewne aspekty dydaktyki historii wychowania. Następne teksty dotyczą historii: *Katedry Pedagogiki Porów-nawczej* – autorstwa A. Moñki – Stanikowej; *Pedagogiki Specjalnej* w ujęciu G. Dryżałowskiej; *Katedry Pedagogiki Społecznej* omówionej przez W. Theissa; *Katedry Psychologii Edukacyjnej* przedstawionej przez A. Frączka; *Pracowni Pedeutologii* zaprezentowanej przez H. Kwiatkowską oraz *Zakładu /Pracowni Wychowania Estetycznego* ukazanej przez M. Malicką i H. Deptę.

Przy czym trzeba zaznaczyć, iż autorzy tych omówień stanęli przed trudnościami wynikającymi nie tylko z faktu bycia pracownikami jednostek naukowych, które ukazywali, ale niektórzy z nich byli też studentami na tym Wydziale. Należy się zgodzić ze stwierdzeniem byłej studentki Wydziału i pracownika naukowego I. Szybiak, która o ograniczeniach wpływających ze wspomnianych uwarunkowań pisze tak: „Z jednej strony trudno zachować obiektywizm z drugiej zaś, w miarę wnikania w „papiery”... pojawiają się nowe niewiadome i nowe pytania o sprawy i o ludzi, na które odpowiedź być może się znajdzie, ale po dodatkowych poszukiwaniach archiwalnych” (s. 227).

W sumie w opublikowanej pracy znajdziemy wiedzę na temat: genezy Wydziału Pedagogicznego, ewolucji struktury organizacyjnej, osób tworzących warszawską uniwersytecką pedagogikę, kierunków prowadzonych badań i osiągnięć naukowych, współpracy ogólnopolskiej i międzynarodowej, osiągnięć dydaktycznych, młodzieży studenckiej.

W wielu zamieszczonych wypowiedziach ich autorzy podkreślają ciągłość pewnych idei w dziejach pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego. Przejawia się to niewątpliwie w odwoływaniu się do lat międzywojennych, a przede wszystkim przywoływaniu nazwisk wybitnych uczonych z tamtego okresu, którzy mieli wpływ na powojenne losy pedagogiki w Warszawie. Bo to, czego można „pozardrościć warszawskiej pedagogice” z perspektywy pięćdziesięciolecia, to zapewne wybitnych indywidualności naukowych, które ją tworzyły. Inna ważna myśl przewijająca się w wielu tekstach to podkreślenie wagi mistrzów i tworzonych przez nich szkół naukowych.

Tom jako całość jest niezwykle cenny poznawczo, dokumentuje bogactwo osiągnięć naukowych i organizacyjnych pięćdziesięciu lat warszawskiej pedagogiki, ale pokazuje też problemy, które musieli pokonywać warszawscy pedagodzy. W tomie tym jest sporo materiału do dalszych badań nad dziejami nauk o wychowaniu w warszawskim ośrodku.

I na zakończenie jeszcze jedna uwaga. Lektura publikacji prowokuje także do refleksji na tematy ogólne, a dotyczące przemian w naukach o wychowaniu, tych które „dotknęły” nie tylko warszawską pedagogikę, ale w ogóle pedagogikę w Polsce. Przykładowo: należy się zastanowić nad tym, czy aby dobrym posunięciem było wydzielenie pedagogiki w wielu uczelniach z wydziałów humanistycznych, czy filozoficznych i stworzenie samodzielnych wydziałów? Czy ten sposób usamodzielnienia się pedagogiki był korzystny dla niej samej? Zapewne odpowiedzi na te pytania nie będą jednoznaczne. Bowiem dylemat: pedagogika razem z innymi dyscyplinami, czy też osobno, jest problemem trudnym do jednoznacznego rozstrzygnięcia. A tym uczelniom, które stoją przed takim wyborem, wiedza o Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego być może będzie pomocna w podjęciu ostatecznej decyzji.